

Norges Høyesterett - Dom - HR-2018-1036-A

Instans	Norges Høyesterett – Dom
Dato	2018-06-04
Publisert	HR-2018-1036-A
Stikkord	Arbeidsrett. Reisetid. Overtid. Tariffavtale.
Sammendrag	En polititjenestemann hadde brukt tid på tre reiser til og fra et annet arbeidssted enn hans vanlige og utenom alminnelig arbeidstid. Høyesterett kom enstemmig til at han hadde rettslig interesse i å få fastslått at reisetiden var arbeidstid i relasjon til vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10, og at den omtvistede reisetiden var å anse som arbeidstid. Et flertall på fire dommere kom til at to av reisene skulle godtgjøres som reisetid etter hovedregelen om kompensasjon for reiser innenlands i gjeldende tariffavtale, mens den tredje reisen, som skjedde i tilknytning til at tjenestemannen på sin fritid var blitt beordret til overtidstjeneste, ga ham krav på overtidsgodtgjørelse etter en særregel i tariffavtalen om overtidarbeid. Dissens 4-1. (Rt-sammendrag)
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2014-57883 – Borgarting lagmannsrett LB-2015-30477 - Høyesterett HR-2018-1036-A, (sak nr. 2016/928), sivil sak, anke over dom.
Parter	Torbjørn Selstad Thue (advokat Merete Furesund – til prøve) og Politiets Fellesforbund (partshjelper) (advokat Tore Lerheim) mot Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringsadvokaten v/advokat Siri K. Kristiansen), (rettslig medhjelper: Regjeringsadvokaten v/advokat Ketil Bøe Moen).
Forfatter	Dommerne Arntzen, Webster, kst. dommer Sverdrup, dommer Indreberg. Dissens: Kallerud.
Sist oppdatert	2018-06-06

OBS. Utdrag fra dommen!

- (1) Dommer **Arntzen**: Saken gjelder spørsmål om tid som en polititjenestemann har brukt på reiser til og fra et annet arbeidssted enn hans vanlige og utenom alminnelig arbeidstid, er å anse som arbeidstid i relasjon til vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10. Spørsmålet er videre om tjenestemannen bare har krav på reisetidsgodtgjørelse, eller om reisetiden skal godtgjøres som arbeidstid med overtidstillegg.
- (2) Torbjørn Selstad Thue ble i 1995 tilsatt som lensmannsbetjent – senere politibetjent og politiførstebetjent – ved Gaular lensmannskontor i Sogn og Fjordane. Fra 2005 og ut 2014 var Thue tilknyttet Sogn og Fjordane politidistrikts såkalte utrykningsenhet (UEH). Hvert politidistrikt skal ha et slikt UEH-lag til å forestå blant annet væpnede aksjoner og eskorteoppdrag for myndighetspersoner som besøker distriktet. UEH-laget i Sogn og Fjordane besto av rundt ti spesialtrente tjenestemenn.
- (3) Saken knytter seg til tre UEH-oppdrag høsten 2013. Oppdrag nr. 1 var et eskorteoppdrag i forbindelse med daværende helseminister Jonas Gahr Støres besøk i Nordfjord 7. oktober 2013. Oppdrag nr. 2 var en væpnet narkotikaaksjon i Sogndal og omegn 8. oktober 2013. Oppdrag nr. 3 var et nytt eskorteoppdrag, nå i forbindelse med statsminister Erna Solbergs besøk i Årdal 16. november 2013.
- (4) I lagmannsrettens dom er Thues gjøremål i anledning disse oppdragene beskrevet slik:

«Ved oppdrag nr. 1 skulle Støre hentes mandag morgen 7. oktober 2013 på flyplassen i Volda, flere timers kjøring unna. Thue dro søndag 6. oktober 2013 ca. kl. 17.00 hjemmefra og bort til Gaular lensmannskontor, som ligger rett ved hans bopel. Her pakket han tjenestebilen med nødvendig utstyr, herunder skuddsikker vest, ammunisjon og sambandsutstyr. Han meldte så fra til politidistriktets operasjonssentral – heretter kalt Operasjonssentralen – at han startet på turen til Volda. På veien kjørte Thue innom Førde lensmannskontor, ca. 25 minutter unna, og hentet et tjenestevåpen (hans eget var på service). Han kjørte deretter til Gloppen lensmannskontor, der han møtte politibetjent Dvergsdal – som skulle være med på oppdraget. Thue og Dvergsdal skulle under Støres besøk være sjåfører i hver sin bil. Fra Gloppen til Volda, der de overnattet, trente de – i hver sin bil – på eskortekjøring, i tillegg til at de rekognoserte. I denne forbindelse har arbeidsgiver godtatt tiden fra kl. 18.30 som arbeidstid, og med overtidstillegg. Den omtvistete perioden her gjelder intervallet fra kl. 17 til kl. 18.30, dvs. forut for eskortetreningen m.v. Thue har bare fått dette godkjent som reisetid, ikke som arbeidstid.

Dagen etter, mandag 7. oktober 2013, ble Støre hentet som planlagt, og kjørt fra Volda til Nordfjord – og senere tilbake til flyplassen i Volda. Deretter, fra kl. 16.20, kjørte Thue og Dvergsdal hjemover igjen, Thue helt til Gaular. Han var tilbake ca. kl. 19.30. Denne returreisen har Thue bare fått godkjent som reisetid, ikke som arbeidstid.

Oppdrag nr. 2 var en væpnet narkotikaaksjon i Sogndal og omegn allerede neste dag, tirsdag 8. oktober 2013. Thue var ca. kl. 06.30 på Gaular lensmannskontor, der han pakket tjenestebilen med utstyr, herunder våpen – samt meldte fra til Operasjonssentralen. Han kjørte deretter til Førde lensmannskontor og møtte de øvrige i UEH-laget, før de kjørte videre til Sogndal, der de ankom rundt kl. 08.00. Aksjonen – som etter det opplyste innebar flere pågripelser – varte frem til kl. 21.53, da Thue og de øvrige kjørte fra Sogndal igjen. Thue var tilbake i Gaular kl. 23.35.

Returreisen fra Sogndal har Thue bare fått godkjent som reisetid, ikke som arbeidstid. Reisen til Sogndal er godkjent som arbeidstid (og med overtidstillegg), men staten har opplyst at dette har skjedd ved en feil. Uansett er reisen til Sogndal ikke tema for retten.

Oppdrag nr. 3 var et eskorteoppdrag for statsminister Erna Solberg en måneds tid senere, lørdag 16. november 2013, da Thue i utgangspunktet hadde fri. Denne dagen kjørte han fra Gaular ca. kl. 08.00 – etter å ha pakket tjenestebilen med utstyr, herunder våpen. Han meldte også fra til Operasjonssentralen. Deretter kjørte han til Førde lensmannskontor, hvor han hentet politibetjent Malterud – som han skulle utføre oppdraget sammen med. De kjørte

deretter i samme bil til Årdal, der Malterud skulle over i en annen bil. Underveis var det uomstridt en del telefoner for å planlegge oppdraget, idet det blant annet skjedde endringer i dette på grunn av vanskelige værforhold. De var fremme i Årdal ca. kl. 11.00. Etter at oppdraget var utført her kjørte Thue, kl. 16.40, tilbake til Gaular. Han var tilbake kl. 19.40.

Returreisen fra Årdal har Thue bare fått godkjent som reisetid, ikke som arbeidstid. Det samme gjaldt opprinnelig reisen *til* Årdal. Under ankeforberedelsen for lagmannsretten har imidlertid staten godtatt denne reisen som arbeidstid (og med overtidstillegg), ...»

- (5) Thue mente alle de aktuelle reisene skulle anses som arbeidstid og fremmet krav om overtidsgodtgjørelse. Da kravet ble avslått av arbeidsgiver, reiste han søksmål mot staten v/Justis- og beredskapsdepartementet. I stevningen meldte Politiets Fellesforbund seg som partshjelper for Thue etter tvisteloven § 15-7.
- (6) Oslo tingrett avsa 11. desember 2014 dom [TOSLO-2014-57883] med slik domsslutning:
 - «1. Staten ved Justis- og Beredskapsdepartementet frifinnes.
 2. Torbjørn Selstad Thue og Politiets Fellesforbund dømmes in solidum til å betale Staten ved Justis- og Beredskapsdepartementet 82 650 – åttitotusensekshundreogfemti - kroner i sakskostnader innen 2 – to - uker fra dommens forkynnelse.»
- (7) Tingretten fant at de aktuelle reisene ikke kunne anses som arbeidstid etter arbeidsmiljøloven § 10-1, og at heller ikke tariffavtalen – Arbeidstidsbestemmelser for politi- og lensmannsetaten av 2013 (ATB 2013) – ga krav på overtidsgodtgjørelse.
- (8) Thue anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Under ankeforberedelsen godtok staten at Thue på reisen *til* Årdal lørdag 16. november 2013 (oppdrag nr. 3) utførte så mange planleggingsoppgaver at reisen kunne avlønnes med overtidstillegg. Den gjenværende tvisten gjelder etter dette fire tidsperioder; intervallet fra kl. 17.00 til kl. 18.30 på reisen *til* Volda (oppdrag nr. 1), samt returreisene på alle de tre oppdragene.
- (9) Lagmannsretten avsa 18. februar 2016 under dissens dom [LB-2015-30477] med slik domsslutning:
 - «1. Anken forkastes.
 2. Saksomkostninger tilkjennes ikke, hverken for tingretten eller for lagmannsretten.
 3. Utgiftene til arbeidslivskyndige meddommere for begge instanser dekkes, solidarisk, av Torbjørn Selstad Thue og Politiets Fellesforbund.»
- (10) Thue har anket dommen til Høyesterett, fortsatt med Politiets Fellesforbund som partshjelper. Anken gjelder i all hovedsak rettsanvendelsen.
- (11) Under saksforberedelsen ble det besluttet å stille spørsmål til EFTA-domstolen om forståelsen av arbeidstidsbegrepet i Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/88/EF – Beskyttelse av arbeidstakernes helse og sikkerhet (arbeidstidsdirektivet). Foreleggelsesbrevet av 14. desember 2016 inneholdt følgende spørsmål:
 - «I Er den tiden som medgår til en reise pålagt av arbeidsgiver, til og/eller fra et annet oppmøtested enn arbeidstakerens faste eller sedvanlige oppmøtested, når reisen skjer utenfor alminnelig arbeidstid, å anse som arbeidstid etter artikkel 2 i direktiv 2003/88/EF?
 - II I den grad en reise som beskrevet i spørsmål I ikke i seg selv er tilstrekkelig til klassifisering som arbeidstid, hva er det rettslige vurderingstemaet og de relevante momentene for vurderingen av om reisetiden likevel blir arbeidstid? Det bes herunder omtalt om det skal foretas en intensivitetsvurdering av innslaget av arbeid på reise.
 - III Har det betydning for vurderingene under spørsmål I og II hvor ofte arbeidsgiver fastsetter et annet oppmøtested enn det som er arbeidstakerens faste eller sedvanlige oppmøtested?»

- (12) EFTA-domstolen avga 27. november 2017 rådgivende uttalelse [E-19/16] med slik slutning:
- «1. Den nødvendige tid som medgår til reise utenfor alminnelig arbeidstid for en arbeidstaker som den ankende part til og/eller fra et annet sted enn hans faste eller sedvanlige oppmøtested for å utføre sine arbeidsoppgaver eller plikter på dette andre sted som angitt av arbeidsgiver, utgjør 'arbeidstid' etter artikkel 2 i direktiv 2003/88/EF.
 2. Det kreves ingen vurdering av intensitet av den mengde arbeid som utføres på reisen.
 3. Hvor ofte slike reiser finner sted, er uvesentlig med mindre virkningen er at arbeidstakerens arbeidssted flyttes til et nytt fast eller sedvanlig oppmøtested.»
- (13) Det er på det rene at spørsmålet om avlønning og økonomisk kompensasjon ikke omfattes av direktivet.
- (14) Under saksforberedelsen for Høyesterett har staten akseptert EFTA-domstolens konklusjoner for så vidt gjelder forståelsen av direktivet og de parallelle vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Staten har imidlertid nedlagt påstand om at Thues krav om fastsettelsesdom for at de aktuelle reisene er «arbeidstid» nedfelt i påstanden pkt. 1, må avvises på grunn av manglende rettslig interesse, jf. tvisteloven § 1-3.
- (15) Det er fremlagt en rekke nye dokumenter for Høyesterett som skal belyse tariffhistorikken i tilknytning til spørsmålet om økonomisk godtgjørelse for reisetid. Hovedorganisasjonen Unio har dessuten inngitt innlegg til Høyesterett etter tvisteloven § 15-8. Ut over dette står saken i samme stilling som for lagmannsretten.
- (16) Den ankende part, **Torbjørn Selstad Thue**, har i korte trekk gjort gjeldende:
[...]
- (23) Torbjørn Selstad Thue har nedlagt slik påstand:
- «1. Tidsrommene 6. oktober 2013 fra kl. 17.00 til kl. 18.30, 7. oktober 2013 fra kl. 16.20 til kl. 19.30, 8. oktober 2013 fra kl. 21.53 til kl. 23.35 og 16. november 2013 fra kl. 16.40 til kl. 19.40 anses som arbeidstid for Torbjørn Selstad Thue.
 2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet betaler Torbjørn Selstad Thue godtgjørelse etter ATB2013 § 15 nr. 7 for arbeid utført i tidsrommene i påstandspunkt 1, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
 3. Domsslutningens punkt 3 oppheves.
 4. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet dømmes til å erstatte Torbjørn Selstad Thues sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett.»
- (24) Partshjelperen, **Politiets Fellesforbund**, har sluttet seg til ankende parts anførsler, og i korte trekk fremhevet:
[...]
- (27) Politiets Fellesforbund har nedlagt slik påstand:
- «Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet vert dømt til å erstatte Politiets Fellesforbund sine sakskostnader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett.»
- (28) Ankemotparten, **staten ved Justis- og beredskapsdepartementet**, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (29) Staten aksepterer at den tid Thue brukte på de aktuelle reisene er «arbeidstid» etter arbeidstidsdirektivet og de bestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10 som gjennomfører direktivet. Thues krav nedfelt i påstanden pkt. 1 er imidlertid ikke knyttet opp mot de aktuelle vernebestemmelsene, og det er heller ikke anført å foreligge brudd på disse i tilknytning til de

omstridte reisene. Denne delen av saken må følgelig avvises på grunn av manglende rettslig interesse, jf. tvisteloven § 1-3.

- (30) Direktivet regulerer ikke spørsmålet om hvordan arbeidstid skal godtgjøres, og på dette området har partene full avtalefrihet under arbeidsmiljøloven, jf. § 10-12 fjerde ledd. Spørsmålet om økonomisk kompensasjon reguleres derfor av de tariffavtalene som gjaldt da reisene fant sted.
- (31) Overtidsbestemmelsene i ATB 2013 § 15 nr. 7 første ledd, jf. fellesbestemmelsene i Hovedtariffavtalen i staten (HTA) § 13 nr. 2 og nr. 3 kommer ikke til anvendelse, fordi de ikke bygger på det utvidende arbeidstidsbegrepet som EFTA-domstolen senere har lagt til grunn.
- (32) Godtgjørelse for tid brukt på reise er regulert i særbestemmelsen for reise i ATB 2013 § 15 nr. 10, jf. HTA § 8, som uansett må gå foran § 15 nr. 7 første ledd, jf. HTA § 13. HTA § 8 nr. 5 definerer reisetid som «den tid som medgår på reisen mellom arbeidssted/bosted og forretningssted, inkludert nødvendig ventetid underveis». Det at Thue brukte tjenestebil, brakte med seg våpen og meldte fra til Operasjonssentralen ved avreise, innebærer ikke at reisen skal anses som arbeidstid med krav på overtidsgodtgjørelse etter ATB 2013 § 15 nr. 10, jf. HTA § 8 nr. 4. Med «[a]rbeidstid» i sistnevnte bestemmelse må forstås aktivt arbeid til forskjell fra vanlig reisetid. Særregelen om føring av tjenestebil forsvant fra og med ATB 2013 til fordel for utvidet overtid etter § 3 ved transportoppdrag.
- (33) Heller ikke § 15 nr. 7. pkt. 2 gir selvstendig grunnlag for overtidsgodtgjørelse for de aktuelle reisene. Bestemmelsen kommer bare til anvendelse i tilfeller hvor tjenestemannen på sin fritid beordres til å møte til overtidstjeneste på annet sted enn sitt faste arbeidssted, slik at han får en «ekstrareise» utover det han ellers ville fått. Dette innebærer at bestemmelsen utelukkende kan få anvendelse på oppdrag nr. 3. Begrepet «tjenestetid» kan imidlertid ikke forstås som overtid eller arbeidstid. Begrepet tjenestetid må i likhet med det som gjaldt etter den tidligere bestemmelsen i ATB 2009 § 11 nr. 4 bokstav a, forstås som et fellesbegrep for arbeidstid og reisetid. Bestemmelsen presiserer derved det som allerede følger av § 15 nr. 10.
- (34) Staten ved Justis- og beredskapsdepartementet har nedlagt slik påstand:
- «1. Ankende parts påstand punkt 1 avvises.
 2. For øvrig forkastes anken med unntak av påstandens punkt 3.
 3. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet tilkjennes sakskostnader for alle instanser.»
- (35) **Mitt syn på saken**
- (36) **1. Avvisning**
[...]
- (45) 2. Arbeidstid**
- (46) Arbeidsmiljøloven kapittel 10 har overskriften «Arbeidstid», og inneholder følgende legaldefinisjon i § 10-1:
- «(1) Med arbeidstid menes den tid arbeidstaker står til disposisjon for arbeidsgiver.
 - (2) Med arbeidsfri menes den tid arbeidstaker ikke står til disposisjon for arbeidsgiver.»
- (47) Bestemmelsen viderefører den tilsvarende legaldefinisjonen i arbeidsmiljøloven av 1977 § 46. Som det fremgår av Ot.prp.nr.41 (1975-1976) side 36 og Ot.prp.nr.49 (2004-2005) side 151 er formålet med lovbestemmelser som regulerer arbeidstiden å «sikre at arbeidstakerne har en arbeidstid som ikke påfører dem og deres nærmeste familie unødige helsemessige og sosiale belastninger.»

- (48) I dommen inntatt i Rt-2001-418 tolket Høyesterett dagjeldende § 46 nr. 1 slik at arbeidstakeres oppmøtested på Statoils anlegg på Kårstø kunne flyttes fra hovedporten og lenger inn på anlegget. Konsekvensen var at samlet reise- og gangtid inne på anlegget ble forlenget med inntil 25 minutter. Arbeidstakerne ble ikke ansett for å stå «til disposisjon for arbeidsgiver for å utføre arbeidsoppgaver i henhold til arbeidsavtalen» i denne tiden.
- (49) Til dette uttaler førstvoterende følgende på side 426:
- «Jeg finner det klart at det ikke utføres arbeid selv om arbeidsgiver har pålagt arbeidstakerne restriksjoner under transporten inne på anlegget av hensyn til sikkerheten. Verken forbud mot å bruke egne biler, pålegg om bruk av vernetøy – eller dispensasjon fra slik bruk – registrering av hvor arbeidstaker befinner seg på området, avståelse fra røyking, fra bruk av mobiltelefon eller lytting på radio etc., medfører at arbeidstakerne kan sies å utføre arbeid for arbeidsgiver selv om handlefriheten her begrenses. Disse restriksjoner gjelder for alle, derunder besøkende, som befinner seg inne på anlegget. Jeg kan heller ikke se at det forhold at arbeidstakerne under reise- og gangtiden inne på anlegget er pålagt å innrapportere eventuelle brudd på helse-, miljø- og sikkerhetsbestemmelsene, og at manglende innrapportering kan tenkes å få arbeidsrettslige konsekvenser, gjør at arbeidstakerne kan sies å være til arbeidsgivers disposisjon for å utføre arbeid.»
- (50) Høyesterett stilte her strenge krav til at reisetid skal anses som arbeidstid, men til forskjell fra vår sak var det spørsmål om tiden til og fra arbeidstakerens nye faste oppmøtested. Det er ikke tvilsomt at slik reisetid i utgangspunktet faller utenfor begrepet «arbeidstid».
- (51) I spesialmerknadene til gjeldende lov § 10-1 redegjør departementet for Kårstø-dommen, med en presisering av at «uttrykket 'til disposisjon' må forstås slik at det forutsetter at arbeidstaker står til disposisjon for arbeidsgiver for å utføre arbeidsoppgaver i henhold til arbeidsavtalen». I Ot.prp.nr.49 (2004-2005) side 315 oppsummeres deretter rettstilstanden på følgende måte:
- «Reise til og fra arbeidet vil som i dag falle utenfor definisjonen av arbeidstid. Dersom arbeidstakeren i løpet av arbeidsdagen blir sendt til et arbeidssted utenfor virksomheten, men kommer tilbake før arbeidsdagen er avsluttet, vil normalt slike reiser regnes som arbeidstid. Annen reisetid i forbindelse med arbeid lengre unna arbeidsstedet hvor for eksempel overnatting er nødvendig vil ikke være arbeidstid, med mindre arbeidstakeren blir pålagt plikter slik at vedkommende likevel må sies å stå til arbeidsgivers disposisjon.»
- (52) De omtvistede reisene i vår sak faller inn under siste kategori om reisetid utenom arbeidstiden. Slik reisetid regnes altså ifølge forarbeidene ikke som arbeidstid med mindre arbeidstakeren er pålagt å utføre arbeidsoppgaver i henhold til arbeidsavtalen og derfor må sies å stå til arbeidsgiverens disposisjon.
- (53) Rådskonklusjon 93/104/EF om visse aspekter ved organisering av arbeidstiden ble gjennomført i norsk rett ved lov 30. april 1998 nr. 24 som følge av forpliktelser etter EØS-avtalen. Det ble ikke ansett nødvendig å endre definisjonen av begrepet arbeidstid i arbeidsmiljøloven § 46 nr. 1. Med virkning fra 1. august 2005 er dette direktivet avløst av rådskonklusjon 2003/88/EF (arbeidstidsdirektivet), som i artikkel 2 definerer arbeidstid som «det tidsrom hvori arbeidstakeren er på arbejde og står til arbeidsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver ...».
- (54) Hvordan denne definisjonen nærmere er å forstå i et tilfelle som vårt, har altså EFTA-domstolen nå gitt en rådgivende uttalelse om.
- (55) EFTA-domstolen peker i avsnitt 63 innledningsvis på at direktivet har til formål å sikre minsteperioder for daglig og ukentlig hvile, herunder pauser, samt å sikre en øvre grense for arbeidstid per uke.

- (56) I avsnitt 68 tar EFTA-domstolen utgangspunkt i at de to begrepene – arbeidstid og hviletid – er gjensidig utelukkende. Grensedragningen beror på en konkret vurdering i den enkelte sak hvor flere faktorer tas i betraktning. Statens anførsel om at bare aktivt arbeid kan klassifiseres som arbeidstid, finner EFTA-domstolen ingen hjemmel for i direktivet. EFTA-domstolen foretar deretter en vurdering av om de tre elementene i begrepet «arbeidstid» omtalt i avsnitt 67 er til stede for de omtvistede reisene. EU-domstolens dom 10. september 2015 i sak C-266/14 Tyco står helt sentralt i EFTA-domstolens uttalelse.
- (57) Når det gjelder det *første* elementet – at arbeidstakeren må utføre sine arbeidsoppgaver eller plikter innenfor rammen av sitt arbeidsforhold – viser EFTA-domstolen i avsnitt 70 til at en reise gjennomført av en arbeidstaker for å utføre oppgaver arbeidstakeren var pålagt av arbeidsgiver på et annet sted enn sitt faste eller sedvanlige oppmøtested, er en nødvendig og vesentlig forutsetning for at arbeidstakeren skal kunne ivareta sine arbeidsoppgaver på en pliktoppfyllende måte.
- (58) Til det *andre* elementet – at arbeidstakeren i løpet av tiden må stå til arbeidsgivers disposisjon – tar EFTA-domstolen i avsnitt 73 utgangspunkt i at arbeidstakeren må være i en situasjon der han er rettslig forpliktet til å følge sin arbeidsgivers instruksjoner og utføre sine arbeidsoppgaver for arbeidsgiveren. Under henvisning til praksis fra EU-domstolen tilføyes det at intensiteten i arbeidet som arbeidstakeren utfører, ikke inngår i denne vurderingen. I forlengelsen av dette uttaler domstolen følgende i avsnitt 75 og 77:
- «En arbeidstaker som er i en tilsvarende situasjon som den ankende part ved at han reiser til og/eller fra et annet sted enn sitt faste eller sedvanlige oppmøtested for å utføre sine arbeidsoppgaver eller plikter på dette andre sted som angitt av arbeidsgiver, kan ha en viss grad av fleksibilitet og valgfrihet med hensyn til transportmiddel og alternative reiseruter. Imidlertid er denne reisetid nødvendig, og i løpet av denne tid er arbeidstakeren forpliktet til å følge arbeidsgiverens instruksjoner, og arbeidsgiveren kan fritt avlyse, endre eller legge til oppdrag. Under den nødvendige reisetid, som normalt ikke kan forkortes, kan arbeidstakeren ikke fritt og uten avbrudd beskjefte seg med egne interesser og står altså til arbeidsgivers disposisjon (jf. *Tyco*, som omtalt over, avsnitt 39).
- ...
- I rettsmøtet opplyste den ankende parts prosessfullmektig at den ankende parts 'assignments were conducted in compliance with normal procedure and under the supervision of his leader'. Hun la til at den ankende part reiste enten med politibil eller politibuss, bar våpen og hadde både arbeidsgivers og sin egen private mobiltelefon, og at kjøretøyets bevegelser ble overvåket med GPS fra Operasjonssentralen. Videre sa hun at bilene var utstyrt med politiets sambandssystem, som den ankende part brukte til å informere Operasjonssentralen om sine bevegelser.»
- (59) EFTA-domstolen trekker altså her frem både generelle og individuelle karakteristika ved de aktuelle reisene.
- (60) Om det *tredje* elementet – at arbeidstakeren må arbeide – viser EFTA-domstolen i avsnitt 79 til at pålegg om at en arbeidstaker skal tjenestegjøre på andre steder enn sitt faste eller sedvanlige oppmøtested, nødvendigvis vil medføre at arbeidstakeren fratras muligheten til å bestemme pendleavstand. I avsnitt 80 heter det videre om dette:
- «Om en arbeidstaker som den ankende part er forpliktet til å påta seg visse oppdrag på andre steder enn på sitt faste eller sedvanlige oppmøtested, må følgelig reisen til og fra dette sted betraktes som en integrert del av hans arbeid. Som en følge av dette må han under den nødvendige reisetid anses å være 'i arbeid' etter direktivet artikkel 2 nr. 1. Det er uvesentlig om slike reiser finner sted utenfor arbeidstakerens alminnelige arbeidstid.»

- (61) I avsnitt 83 konkluderer EFTA-domstolen med at den nødvendige tid som medgår til reise utenfor alminnelig arbeidstid til og/eller fra et annet sted enn hans faste eller sedvanlige oppmøtested for å utføre sine oppgaver og plikter etter arbeidsavtalen, utgjør arbeidstid etter direktivet artikkel 2.
- (62) Partene er uenige om rekkevidden av EFTA-domstolens rådgivende uttalelse. Jeg finner ikke grunn til å ta stilling til denne uenigheten, men nøyer meg med å konstatere at uttalelsen er klar for så vidt gjelder de reisene Thue har nedlagt påstand om. Så langt synes det også å være enighet mellom partene.
- (63) Som det fremgår HR-2016-2554-P (Holship) avsnitt 76 til 78, er EFTA-domstolens tolkningsuttalelser rådgivende og ikke formelt bindende. Nasjonale domstoler må ta selvstendig stilling til hvordan EØS-retten skal forstås og anvendes. For å sikre den tilsiktede rettsenheten innenfor EØS-området, må domstolene likevel normalt følge EFTA-domstolens forståelse av EØS-retten. Bare hvis det foreligger «særlige grunner» kan det være aktuelt å fravike en rådgivende tolkningsuttalelse. Både bevisbedømmelsen og den konkrete rettsanvendelsen hører imidlertid under nasjonale domstoler.
- (64) Jeg kan ikke se at det foreligger noen særlige grunner til å fravike EFTA-domstolens forståelse av direktivet i dette tilfellet. EFTA-domstolen ble riktignok gjort oppmerksom på at det var uenighet mellom partene om hvorvidt Thue var forpliktet til å kontakte Operasjonssentralen ved avreise. Denne uklarheten har imidlertid ikke medført noe forbehold fra EFTA-domstolens side, og slik jeg leser uttalelsen, mener domstolen at reisene uansett var nødvendige for å løse de aktuelle oppdragene.
- (65) Arbeidstidsdirektivet er implementert i norsk rett gjennom arbeidsmiljøloven, jf. Ot.prp.nr.49 (2004-2005) side 152. Lovgiver har med andre ord forutsatt at de parallelle vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10 er i samsvar med direktivet. Det følger da av presumsjonsprinsippet at arbeidstidsbegrepet i disse vernebestemmelsene tolkes på samme måte som artikkel 2 i arbeidstidsdirektivet. Jeg nevner for ordens skyld at direktivet med et unntak som er uten betydning for vår sak, ikke kommer til anvendelse på arbeidstakernes krav på godtgjørelse, jf. også EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 64.
- (66) Min konklusjon er da at den omtvistede reisetiden må anses som arbeidstid etter de bestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10 som implementerer arbeidstidsdirektivet.
- (67) **3. Godtgjørelse**
[...]
- (130) Etter mitt resultat bør Thue og Politiets Fellesforbund tilkjennes sakskostnader for alle instanser.
- (131) Dommer **Webster**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Arntzen.
- (132) Kst. dommer **Sverdrup**: Likeså.
- (133) Dommer **Indreberg**: Likeså.
- (134) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

DOM:

1. Tidsrommene 6. oktober 2013 fra kl. 17.00 til kl. 18.30, 7. oktober 2013 fra kl. 16.20 til kl. 19.30, 8. oktober 2013 fra kl. 21.53 til kl. 23.35 og 16. november 2013 fra kl. 16.40 til kl. 19.40 anses som arbeidstid for Torbjørn Selstad Thue etter vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 10 som implementerer arbeidstidsdirektivet.
2. Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet betaler Torbjørn Selstad Thue godtgjørelse etter ATB 2013 § 15 nr. 7 for tidsrommet 16. november 2013 fra kl. 16.40 til kl. 19.40, med tillegg

av lovens forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer. For øvrig forkastes anken for så vidt gjelder slik godtgjørelse.

- 3. Lagmannsrettens domsslutning punkt 3 oppheves.*
- 4. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.*